

รูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

โสภาพร พันธสุวณีย์, พร.ด.¹

บุปผา คนสนิท, กศ.ม.²

กัญติยา ลิ้มประเสริฐ, พย.ม.^{3*}

บทคัดย่อ

การแก้ปัญหาพัฒนาการเด็กปฐมวัย ด้วยนโยบาย 3 ดี หมายถึง สื่อดี พื้นที่ดีและภูมิดี ต้องอาศัยความร่วมมือของครู เด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ปกครอง 45 คน ผู้นำชุมชน 9 คน ครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5 คน คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นคำถามปลายเปิดสำหรับประชุมกลุ่ม แบ่งเป็น 3 ชุด คือ 1) คำถามเพื่อออกแบบกิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี 2) คำถามเพื่อติดตามการจัดกิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี และ 3) คำถามเพื่อค้นหาปัญหาในการจัดกิจกรรม วิเคราะห์รูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรม คือ ขาดความร่วมมือ ของผู้ปกครอง ขาดพื้นที่อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม ผู้ปกครองขาดความรู้ และเด็กเล่นโทรศัพท์มากเกินไป ส่วนองค์ประกอบการจัดกระบวนการ 3 ดี ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจน 2) การพัฒนาศักยภาพของบุคคล คือ ผู้ปกครองควรพัฒนาให้มีความรู้และทักษะ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ และคณะทำงานควรได้รับการพัฒนาความรู้เรื่องการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็ก ทักษะในการพัฒนาสื่อที่ดี 3) กระบวนการทำงานที่เป็นรูปธรรมและชัดเจน ทั้งด้านการมอบหมายผู้รับผิดชอบงาน ควบคุมงาน ประสานงาน และประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง และ 4) ปัจจัยเกื้อหนุน คือ การสนับสนุนจากองค์กรในชุมชน การจัดสรรพื้นที่ทำกิจกรรมร่วมกัน และการสื่อสารภายในชุมชน ทั้ง 4 องค์ประกอบเป็นการผลักดันให้เกิดการทำงานร่วมกันของคนกับองค์กรในชุมชน สามารถส่งเสริมให้การจัดกระบวนการ 3 ดี สำหรับพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เกิดความต่อเนื่อง

คำสำคัญ: รูปแบบ, กระบวนการ 3 ดี, การพัฒนาเด็กปฐมวัย

วันที่รับ: 19 ตุลาคม 2567 วันที่แก้ไข: 21 ธันวาคม 2567 วันที่ตอบรับ: 26 ธันวาคม 2567

¹ อาจารย์, คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

² ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านใหม่ราษฎร์บำรุง องค์การบริหารส่วนตำบลสันโค้ง

³ อาจารย์, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี พะเยา คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก

* ผู้ประพันธ์บทความนี้ อีเมล kantiya.l@bcnpy.ac.th

Three good process model by family for developing early childhood

Sopaporn Panthulawan, Ph.D.¹

Buppa Konsanit, M.Ed.²

Kantiya Limprasert, M.N.S.^{3*}

Abstract

Addressing early childhood development through the Three Good policy, which emphasizes good media, good spaces, and good folk wisdom, requires collaboration among teachers, children, parents, and communities. This participatory action research aimed to develop a three good process management model by families for early childhood development. The sample group consisted of 45 parents, 9 community leaders, and 5 teachers from a Child Development Center, selected through purposive sampling. The research instrument comprised open-ended questions for group meetings, divided into three sets: 1) questions to design activities based on the three good process, 2) questions to follow up on Three good process activity implementation, and 3) questions to identify problems in organizing activities. Data were analyzed using the content analysis method. The findings revealed problems such as a lack of grandparents' cooperation, insufficient space and equipment, parents' lack of knowledge, and excessive mobile phone use among children. The three good process management model consisted of four components: 1) establishing practical and achievable policies and objectives, 2) developing parents' knowledge, skills, and attitudes using knowledge management processes, enhancing the working group's ability to organize child development activities and create good media, 3) designing concrete work methods with clear responsibilities, and 4) ensuring support from government and private community organizations while allocating space for shared activities. All four elements reinforced the collaboration between individuals and organizations in the community and promoted the continuity of the three good processes for early childhood development.

Keywords: Models, Three good process, Early childhood development

Received: Oct 19, 2024 Revised: Dec 21, 2024 Accepted: Dec 26, 2024

¹ Lecturer, Faculty of Nursing, Lampang Rajabhat University

² Teacher, Ban Mai Rat Bamrung The Early Childhood Development Center, San Khong Subdistrict Administrative Organization

³ Lecturer, Boromarajonani College of Nursing, Phayao Faculty of Nursing Praboromarajchannok Institute

* Corresponding Email: kantiya.l@bcnpy.ac.th

บทนำ

การพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นการพัฒนาที่สำคัญเนื่องจากเป็นวัยที่เริ่มต้นตั้งแต่ปฏิสนธิในครรภ์มารดาจนถึงอายุ 6 ปีบริบูรณ์ คณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ จึงได้เสนอแนวคิดให้ใช้แผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย ในการผลักดันเชิงนโยบาย ด้านโภชนาการ การเลี้ยงดูบุตร คุณภาพในการให้บริการและทักษะของเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้านเต็มตามศักยภาพ (Office of the Education Council, 2021a) ปัจจุบันยังพบปัญหาพัฒนาการของเด็กปฐมวัย คือ เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีพัฒนาการรวมสมวัย ร้อยละ 71.47 มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า ร้อยละ 28.53 (Tapruk et al., 2017) สอดคล้องกับ ผลการคัดกรองพัฒนาการเด็กปฐมวัย 1,345,511 ราย พบว่า พัฒนาการเด็กสมวัย จำนวน 968,253 ราย คิดเป็น ร้อยละ 72 และสงสัยพัฒนาการล่าช้า จำนวน 377,253 ราย คิดเป็น ร้อยละ 28 (Department of Health, 2021) ในขณะที่ การศึกษาของ Boonjeam (2022) พบว่า เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัยเพียง ร้อยละ 56.8 สงสัยพัฒนาการล่าช้า ด้านภาษามากที่สุด ร้อยละ 33.8 รองลงมา คือ กล้ามเนื้อมัดเล็ก ร้อยละ 11.8 การปรับตัวด้านสังคมและการช่วยเหลือตัวเอง ร้อยละ 3.4 และกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ร้อยละ 3.3

การแก้ไขปัญหาเรื่องพัฒนาการของเด็กปฐมวัย จึงเป็นบทบาทหลักของผู้ดูแลที่จะต้องให้การเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก แต่จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า พัฒนาการเด็ก มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น พ่อแม่อยู่ด้วยกัน มีพัฒนาการสมวัย ร้อยละ 74.1 พ่อแม่แยกทางกันอยู่หรือเสียชีวิตมีพัฒนาการสมวัย ร้อยละ 67.7 ผู้เลี้ยงดูที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรืออนุปริญาตรขึ้นไป มีพัฒนาการสมวัย ร้อยละ 73.9 และ 77.5 ผู้เลี้ยงดูที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีพัฒนาการสมวัย ร้อยละ 69.1 พ่อแม่เลี้ยงดูมีพัฒนาการสมวัย ร้อยละ 79.0 ปู่ย่าตายายเลี้ยงดู มีพัฒนาการสมวัย ร้อยละ 68.1 (Tapruk et al., 2017) นอกจากนี้พฤติกรรมเลี้ยงดูและการใช้เวลาในการเลี้ยงดู เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของเด็ก ผู้เลี้ยงดู หมายถึง ปู่ย่า ตายาย ญาติที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตกับเด็กปฐมวัย พบว่า ผู้เลี้ยงดูที่อาศัยอยู่กับบิดามารดาของเด็กมีพฤติกรรมเลี้ยงดูเด็กอยู่ในระดับสูงมากกว่าผู้เลี้ยงดูที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดาของเด็ก 2 เท่า ผู้เลี้ยงดูที่มีลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยายมีพฤติกรรมเลี้ยงดูเด็กอยู่ในระดับสูงมากกว่าผู้เลี้ยงดูที่มีลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว 1.7 เท่า เด็กที่ผู้เลี้ยงดูเล่าניתานให้ฟังมีโอกาสพัฒนาการสมวัยมากกว่าเด็กที่ผู้เลี้ยงดูไม่เล่าניתานให้เด็กฟัง 1.5 เท่า (Boonjeam, 2021) ในขณะที่ Boonjeam (2022) พบเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัยเพียง ร้อยละ 56.8 พฤติกรรมเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมลดลง เช่น การสนองความต้องการพื้นฐานของเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจ การอบรมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม การมุ่งเน้นเรื่องกิจกรรมการกิน การกอด การเล่น การนอน อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 50.4 เด็กใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มากถึง ร้อยละ 69.6 คนในครอบครัวเล่าניתานให้เด็กฟัง เพียง ร้อยละ 49.3

เพื่อแก้ปัญหาพัฒนาการเด็กปฐมวัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส) Thai Health Official (2018) จึงได้มีนโยบายเกี่ยวกับ แนวคิดในการสร้างสุขภาวะที่ดี 4 ด้าน คือ กาย จิต สังคม ปัญญา ด้วยนโยบาย 3 ดี ซึ่งหมายถึง สื่อดี พื้นที่ดีและภูมิดี ภายใต้โครงการมหัศจรรย์สื่อสร้างสรรค์ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้วยการพัฒนาศักยภาพครูปฐมวัย ให้เป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อ พื้นที่สร้างสรรค์ สร้างการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน พ่อแม่ ผู้ปกครองในพื้นที่ โดยให้คำนิยามของคำว่า สื่อดี หมายถึง สื่อการเรียนรู้/อุปกรณ์/กระบวนการ/

กิจกรรมที่ผลิตขึ้นเป็นวัสดุธรรมชาติเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้คิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง พื้นที่ดี หมายถึง การออกแบบพื้นที่ร่วมกันทั้งครู เด็ก ผู้ปกครอง ชุมชน เป็นพื้นที่ทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก และภูมิดี หมายถึง การใช้ภูมิความรู้ ภูมิปัญญาในชุมชน มาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ เด็กเกิดภูมิคุ้มกันในการป้องกันตนเอง รู้เท่าทัน มีความสามารถในการเรียนรู้ (Thai Health Official, 2018) การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยจึงควรเริ่มต้นในระดับครอบครัว แต่พบข้อมูลทั่วไปของผู้เลี้ยงดูเด็กที่มีความหลากหลาย คือ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 93.3 อายุเฉลี่ย 57.2 ปี อายุน้อยที่สุด 50 ปีอายุมากที่สุด 74 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 73.3 เกี่ยวข้องกับเด็กคือเป็นยาย ร้อยละ 70.0 (Boonjeam, 2021) ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่ ที่มีอายุมากกว่า 50 ปี การศึกษาอยู่ในระดับประถม ด้วยเหตุนี้การให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการเด็กปฐมวัย เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น เพื่อให้มีความสามารถในการสร้างสื่อที่ดี จัดกิจกรรมในแต่ละวันให้กับเด็กขณะอยู่ที่บ้าน ตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละบ้าน

จังหวัดพะเยาเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือ เป็นภาคที่พบสถิติที่มีภาวะทุพโภชนาการและภาวะโภชนาการเกินเป็นอันดับ 2 ของประเทศ จากการสำรวจภาวะโภชนาการในเด็ก 0-5 ปี พบว่า ภาวะอ้วน ร้อยละ 12 ภาวะผอม ร้อยละ 6 ภาวะเตี้ย ร้อยละ 15 (National Statistical Office of Thailand, 2023) ในจังหวัดพะเยามีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศูนย์สร้างเสริมสุขภาพในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 2 ศูนย์ คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านใหม่ราษฎร์บำรุง อำเภอดอกคำใต้ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านร่องห้า อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ซึ่งมีความแตกต่างกันตามบริบทของชุมชน และประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านใหม่ราษฎร์บำรุง สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลสันโค้ง อำเภอดอกคำใต้ เปิดให้บริการดูแลเด็ก ระหว่างอายุ 2-5 ปี ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างและทำนาทำสวน ไม่มีเวลาส่งเสริมพัฒนาการให้บุตรหลาน ผู้ที่เลี้ยงดูส่วนใหญ่จึงเป็นปู่ย่า ตายาย ซึ่งไม่มีความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก คนในชุมชนส่วนใหญ่มีความคิดว่าครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ส่งเสริมพัฒนาการให้บุตรหลานของตนเองเต็มที่แล้ว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องการพัฒนาเด็กปฐมวัยในวิธีการใหม่ที่ชุมชนมีส่วนร่วม จึงได้ร่วมโครงการพัฒนาศูนย์สร้างเสริมสุขภาพ 3 ดี ดำเนินกิจกรรมกับ 50 ครอบครัว แต่การดำเนินงานในครอบครัวยังเป็นลักษณะที่ต่างคนต่างทำ มีความแตกต่างกันตามบริบทของครอบครัว ยังไม่มีรูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี ที่มีความครอบคลุมแนวคิด 3 ดี คือ การผลิตสื่อที่ดี การออกแบบพื้นที่ดีที่เกิดจากความร่วมมือกันในชุมชนและภูมิดีที่เป็นการใช้ภูมิความรู้ ภูมิปัญญาในชุมชน ที่เห็นร่วมกันของชุมชน และมีความเป็นรูปธรรม ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี ที่ดำเนินการโดยครอบครัวเป็นหลักสำคัญเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เนื่องจากเป็นกระบวนการที่สามารถพัฒนาและการแก้ไขปัญหาที่มุ่งไปที่การค้นหาแนวทางที่เป็นรูปธรรม และอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการเลี้ยงดูเด็กในรูปแบบใหม่ สามารถใช้เป็นต้นแบบในการขยายพื้นที่สำหรับการพัฒนาความร่วมมือ อันจะส่งผลต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัยในวงกว้างต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research : PAR) ที่ประกอบด้วย การวางแผน (planning) การปฏิบัติ (action) การสังเกต (observing) และการสะท้อนกลับ (reflecting) ตามแนวคิดของ เคมมิส, แมคแท็กการ์ด, และนิกสัน (Kemmis, McTaggart, & Nixon, 2014) ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ระหว่าง 15 มีนาคม–15 สิงหาคม 2565

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 ถึงขั้นตอนที่ 3 แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้ปกครอง คือ บิดา มารดา หรือ ผู้ดูแลเด็ก จำนวน 45 คน และ 2) กลุ่มผู้นำชุมชน คือ ตัวแทนขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุข ประธานชมรมผู้สูงอายุ และตัวแทนปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 9 คน 3) ครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 5 คน สำหรับขั้นตอนที่ 4 ผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้ปกครอง คือ บิดา มารดา หรือ ผู้ดูแลเด็ก ที่คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 10 คน 2) กลุ่มผู้นำชุมชน 3) ครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามเกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย (inclusion criteria) ดังนี้ เป็นผู้ที่มีบุตรหลานมาฝึกพัฒนาการในศูนย์เด็กเล็ก เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการบูรณาการมหัศจรรย์ 3 ดี สู่ชุมชนเพื่อการพัฒนาเด็กที่ได้รับการสนับสนุนโครงการจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส) ไม่มีปัญหาการได้ยิน การพูด สามารถเข้าใจภาษาไทย และมีความสนใจในการให้ข้อมูล

เกณฑ์การคัดผู้เข้าร่วมการวิจัยออก (exclusion criteria) คือ การขอลอนตัวออกจากการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างคำถามปลายเปิดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว ประกอบด้วยแนวคำถาม 4 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย สถานภาพ อาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนมุมกิจกรรมที่ทำในครอบครัว และลักษณะมุมกิจกรรมที่ทำ

ชุดที่ 2 แนวคำถามปลายเปิดที่สอบถามเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมการจัดกระบวนการ 3 ดี ที่สอบถามเกี่ยวกับการออกแบบสื่อหรือกิจกรรมที่สามารถทำได้ในครอบครัว และกติการ่วมที่ควรปฏิบัติ

ชุดที่ 3 แนวคำถามปลายเปิดสำหรับการเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามการจัดกิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี

ชุดที่ 4 แนวคำถามปลายเปิดสำหรับการประชุมกลุ่ม เพื่อค้นหาปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรม และแนวทางพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

คำถามปลายเปิดเพื่อออกแบบกิจกรรมการจัดกระบวนการ 3 ดี คำถามปลายเปิดสำหรับการเยี่ยมบ้าน และคำถามปลายเปิดสำหรับการประชุมกลุ่ม เพื่อค้นหาปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรม ผ่านการพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญด้านพัฒนาการเด็ก จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญที่รับผิดชอบงานการศึกษาในชุมชน จำนวน 1 คน แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ และ

ทดลองใช้กับผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มผู้ปกครอง จำนวน 3 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้พิจารณาความเข้าใจภาษาที่ใช้ในประโยคคำถาม ความยากง่ายของการใช้คำและปรับสำนวนให้มีความเหมาะสมตามข้อเสนอแนะ

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี พะเยา เลขที่การรับรอง REC 013/64 วันที่รับรอง 15 ธันวาคม 2564 ผู้วิจัยได้มีการพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดย ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และสามารถถอนตัวจากการวิจัยได้โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ หลังจากนั้นขอให้ผู้ให้ข้อมูลลงนามยินยอมเข้าร่วมวิจัยในหนังสือแสดงความยินยอมการเข้าร่วมการวิจัย สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจะเก็บรักษาเป็นความลับ การนำเสนอข้อมูลเพื่อการตีพิมพ์เผยแพร่จะปกปิดชื่อจริงและใช้รหัสแทน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (planning) ผู้วิจัยเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลโดยเริ่มจากครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผ่านการร่วมกิจกรรมในโครงการมหัศจรรย์สื่อสร้างสรรค์ 3 ดี เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย และสร้างความสัมพันธ์กับกรรมการของศูนย์ฯ รายละเอียด ดังนี้

1.1. ครูประจำศูนย์ฯ และกรรมการของศูนย์ฯ คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มผู้นำชุมชน ดำเนินการในเดือนมีนาคม 2565

1.2. ครูชำนาญการพิเศษประจำศูนย์ฯ บรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับที่มาของโครงการบูรณาการมหัศจรรย์ 3 ดี เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด 3 ดี พร้อมทั้งยกตัวอย่างของสื่อดี พื้นที่ดี ภูมิดี แก่กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ปกครอง ดำเนินการในเดือน เมษายน 2565

1.3. ครูประจำศูนย์ฯ เป็นผู้ดำเนินการจัดประชุมหารือร่วมกัน ระดมสมองกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ปกครอง เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการจัดกระบวนการ 3 ดี ที่ต้องการแก้ไข กำหนดเป้าหมายและทิศทางการวิจัย ออกแบบกระบวนการวิจัย กำหนดวิธีการเก็บข้อมูล เครื่องมือวิจัย แบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการวิจัย และสร้างความเข้าใจร่วมกันในกระบวนการของการวิจัย และโดยมีผู้วิจัยร่วมให้แนวทางในการทำวิจัย พร้อมทั้งร่วมกันออกแบบกิจกรรม คือการผลิตสื่อดีและสร้างพื้นที่ดี ตามความสามารถของแต่ละครอบครัว กำหนดกติการ่วมโดยให้ทุกคนเสนอกติการ่วมตามที่ต้องการ ร่วมกันพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และปรับแก้ตามความเห็นของที่ประชุม ประกาศใช้กติการ่วมให้ทุกคนปฏิบัติตาม ในขั้นตอนนี้ใช้แนวคำถามปลายเปิดที่สอบถามเกี่ยวกับการออกแบบสื่อหรือกิจกรรมที่สามารถทำได้ในครอบครัว และกติการ่วมที่ควรปฏิบัติ จากนั้นมอบหมายหน้าที่ให้กลุ่มผู้นำชุมชนร่วมกับครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทำหน้าที่ติดตามการจัดกิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี ในระดับครอบครัว กำหนดระยะเวลาในการลงมือปฏิบัติ 2 เดือน และการเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามการจัดกิจกรรม หลังจากปฏิบัติครบ 2 เดือน พร้อมทั้งคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่เป็นตัวแทนผู้ปกครอง จำนวน 10 คน เพื่อร่วมประชุมให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี ดำเนินการในเดือน เมษายน 2565

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ (action) กลุ่มผู้ปกครอง จำนวน 45 คน ทำกิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี โดยการสร้างสื่อดีในครอบครัว และจัดมุมพื้นที่ดีเพื่อเป็นพื้นที่เรียนรู้ ที่สามารถพัฒนาการเด็ก โดยบูรณาการภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นในการส่งเสริมพัฒนา เช่น การทำมุกราย มุมหนังสือ พื้นที่ระบายความรู้สึกด้วยสี ผลิตสื่อให้เด็กเล่นโดยใช้ใบไม้ ม้าก้านกล้วย ผลิตของเล่นจากกล่องกระดาษเก่า บ้านจำลองจากกล่องกระดาษ ลูกบอลจากถุงกระดาษ ทั้ง 45 ครอบครัวลงมือปฏิบัติระหว่างเดือน พฤษภาคม-มิถุนายน 2565

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกต (observing) ติดตามการทำกิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี โดยการเยี่ยมบ้าน ตามตารางกิจกรรมที่วางแผนไว้ในขั้นตอนที่ 1 คือระหว่างวันที่ 1-10 กรกฎาคม 2565 ครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 5 คน ร่วมกับกลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน จับคู่กันเพื่อกระจายกันเยี่ยมบ้าน ผู้เยี่ยมบ้าน 2 คน จะเยี่ยมบ้าน 6-7 ครอบครัว เยี่ยมบ้านจนครบจำนวน 45 คน ใช้แบบบันทึกข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย สถานภาพ อาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนมุมกิจกรรมที่ทำในครอบครัว และลักษณะมุมกิจกรรมที่ทำ แนวคำถามปลายเปิดสำหรับการเยี่ยมบ้าน เพื่อติดตามการจัดกิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี และใช้วิธีการสังเกตสื่อที่ผลิตในครอบครัว กิจกรรมที่จัดให้เด็กเล่น และพฤติกรรมในการทำกิจกรรมของกลุ่มผู้ปกครอง พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะและให้การสนับสนุนตามที่กลุ่มผู้ปกครองต้องการ เช่น ต้องการวัสดุในการผลิตสื่อ หรือ คิดไม่ออกว่าจะผลิตสื่ออะไร ทีมเยี่ยมบ้านสามารถให้คำแนะนำได้ในทันทีสำหรับความต้องการการสนับสนุนวัสดุ ให้ผู้เยี่ยมบ้านรวบรวมความต้องการแจ้งในที่ประชุม เพื่อรวบรวมวัสดุที่มีในศูนย์ฯ และมีในเทศบาล เช่น ทราย กระดาษ กาว หนังสือนิทาน ซึ่งจะจัดสรรให้ตามความต้องการของแต่ละครอบครัว

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนกลับ (reflecting) ครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดำเนินการในการจัดประชุมเพื่อระดมสมองกลุ่มผู้ปกครอง จำนวน 10 คน ที่คัดเลือกไว้ตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 และจัดประชุมระดมสมองในกลุ่มที่เยี่ยมบ้านเมื่อเยี่ยมบ้านครบ 45 คน เพื่อสรุปปัญหาและอุปสรรคที่พบจากการเยี่ยมบ้าน และเสนอแนะรูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี ใช้แนวคำถามปลายเปิดสำหรับการประชุมกลุ่ม เพื่อค้นหาปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรม และแนวทางพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว

การวิเคราะห์ข้อมูล

1.การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว ปัญหาในการดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ตามแนวคิดของ Krippendorff (2018) ที่กำหนดองค์ประกอบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ประกอบด้วย การบันทึกหรือการลงรหัสข้อมูล การสรุปหรือทำข้อมูลให้เข้าใจง่าย การสร้างแบบจำลองของข้อมูลตามบริบทของข้อมูลที่ได้มา การเล่าข้อมูลหรือสื่อสารภายใต้ศาสตร์หรือองค์ความรู้ของการวิจัยในครั้งนี้

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการจัดกิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี ที่ติดตามจากการเยี่ยมบ้าน ได้แก่ การจัดมุมกิจกรรม ประเภทของมุมกิจกรรม ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย คือ จำนวน และร้อยละ

ความน่าเชื่อถือของงานวิจัย (Lincoln & Guba, 1985)

การพิจารณาความน่าเชื่อถือของงานวิจัย (credibility) โดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation)

จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย คือทั้งกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ปกครองและการตรวจสอบโดยครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (member check) ที่ยืนยันว่าข้อมูลที่ตีความตรงกับประสบการณ์ที่มี

การพิจารณาการถ่ายโอนข้อมูล (transferability) โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีความเฉพาะเจาะจงและมีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย นำเสนอข้อมูลหลากหลายมุมมอง (multiple perspectives) ซึ่งมีทั้งมุมมองของผู้นำชุมชน ผู้ปกครองและครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การพึ่งพาได้ (dependability) สร้างความมั่นใจว่ากระบวนการวิจัยมีความน่าเชื่อถือตลอดกระบวนการวิจัย โดยยึดตามหลักการของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของ Kemmis et al. (2014) และเชิญผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก จำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การยืนยัน (confirmability) เชื่อมโยงว่าผลการวิจัยเกิดจากข้อมูลและกระบวนการวิจัย ไม่ใช่จากความคิดเห็นส่วนตัวของนักวิจัย โดยการแสดงข้อมูลดิบที่ได้จากการระดมสมองประกอบข้อสรุป และให้ครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตรวจสอบข้อมูลที่วิเคราะห์ เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลและการตีความ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอเป็น 5 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) บริบทของชุมชนบ้านใหม่ราษฎร์บำรุง 2) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3) รูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว 4) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรม และแนวทางพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัย และ 5) องค์ประกอบของการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยมีรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. บริบทชุมชน บ้านใหม่ราษฎร์บำรุง หรือบ้านจำไก่อ เป็นหมู่บ้านที่ย้ายถิ่นฐานมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งชาวไทยอีสานและชาวภูไท ซึ่งมาจากจังหวัดกาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น นครราชสีมา นครพนม และมุกดาหาร ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอดอกคำใต้ ประมาณ 10 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดพะเยาประมาณ 24 กิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน ชุมชนอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเดิมของตนเอง เช่น วัฒนธรรมการกิน ภาษาพูดของท้องถิ่น ประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ประกอบด้วย ประเพณีแห่ดอกไม้ในวันสงกรานต์ บุญข้าวจี บุญกองข้าว บุญเบิกบ้าน การทอผ้า การทอเสื่อกก การจักสาน ศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่น คือ การแสดงดนตรีโปงลาง

2. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ปกครอง จำนวน 45 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สถานภาพสมรส ร้อยละ 48.89 หย่าร้าง ร้อยละ 35.56 มีสมาชิกในครอบครัว 5-6 คน ร้อยละ 40 มีสมาชิกในครอบครัว 3-4 คน ร้อยละ 37.78 ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 40 อาชีพทำนา/เกษตรกร ร้อยละ 26.67

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน มีอายุระหว่าง 40 -50 ปี ร้อยละ 33.33 อายุ 51-60 ปี ร้อยละ 33.33 มากกว่า 60 ปี ร้อยละ 33.33 มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่

3. รูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ชุมชนบ้านจำไก่อ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี เริ่มจากการให้ความรู้โดยการอบรมผู้ดูแล และแกนนำชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจแนวคิด 3 ดี คือ สื่อดี พื้นที่ดี และภูมิดี จากนั้นแบ่งกลุ่มเพื่อร่วมกันออกแบบการจัด

กระบวนการ 3 ดี ผลที่ได้จากการแสดงความคิดเห็น มีดังนี้

3.1 กิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี ในครอบครัว สามารถสรุปข้อคิดเห็นได้ ดังนี้ 1) ต้องมีการจัดมุมพัฒนาเด็ก ในบริเวณบ้าน 2) ควรมีครอบครัว 3 ดีต้นแบบซึ่งครอบครัวต้นแบบจะต้องมีมุมส่งเสริมพัฒนาเด็ก อย่างน้อย 6 มุม คือ มุมหนังสือ มุมผักสวนครัว มุมคัดแยกขยะ มุมน้ำ มุมทราย มุมเล่นอิสระ/มุมสัตว์เลี้ยง เอาไว้ให้เด็กได้เรียนรู้ โดยมุมที่บังคับว่าต้องมีทุกครอบครัว คือ มุมหนังสือ จัดที่อ่านหนังสือไว้ในบ้าน มุมคัดแยกขยะ และมุมปลูกผักสวนครัว ดังเช่นการสนทนากลุ่มในกลุ่มผู้นำชุมชนที่กล่าวว่า “ควรมีครอบครัว 3 ดีต้นแบบซึ่งการที่จะเป็นครอบครัวต้นแบบได้ จะต้องมีการส่งเสริมพัฒนาเด็ก อย่างน้อย 5 มุม” และ“การทำกิจกรรมในครอบครัวเพื่อให้เด็กได้รับเหมือนกัน ก็ควรมี กิจกรรมบังคับที่ทุกครอบครัวต้องมีให้เหมือนกัน”

3.2 การกำหนดกติการ่วม คือ กติกาครอบครัวที่ทุกครอบครัวต้องปฏิบัติตาม สรุปได้ดังนี้ 1) ไม่เล่น โทรศัพท์นานเกิน 30 ครั้ง/นาที วันละไม่เกิน 1 ชั่วโมง โดยมีผู้ปกครองดูแล 2) ชวนกันไปทำกิจกรรมนอกบ้าน หรือ ชวนร่วมทำกิจกรรมกับผู้ปกครองในบ้าน 3) ผู้ปกครองไม่เล่นโทรศัพท์ต่อหน้าลูก 4) ผู้ปกครองไม่ดื่มสุรา สูบบุหรี่ ไม่พูดคำหยาบและทะเลาะกันต่อหน้าเด็ก

3.3 ผลการจัดกิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี ที่ติดตามจากการเยี่ยมบ้าน พบว่า จำนวนมุมกิจกรรมที่ แต่ละครอบครัวจัดมากที่สุด คือ 4 มุมกิจกรรม จำนวน 18 ครอบครัว ร้อยละ 40 รองลงมาจัดมุมกิจกรรม 3 มุม จำนวน 16 ครอบครัว ร้อยละ 35.56 และจัดมุมกิจกรรม 5 มุม จำนวน 8 ครอบครัว ร้อยละ 17.78 สำหรับครอบครัว 3 ดีต้นแบบ ที่ติดตามการประชุมกลุ่ม กำหนดว่าต้องจัดมุมกิจกรรมอย่างน้อย 5 มุม มีจำนวน 8 ครอบครัว

การจัดมุมกิจกรรมผักสวนครัวเป็นมุมที่ครอบครัวจัดมากที่สุด จำนวน 23 ครอบครัว ร้อยละ 23.96 รองลงมา คือ มุมทราย จำนวน 22 ครอบครัว ร้อยละ 22.92 มุมของเล่น จำนวน 19 ครอบครัว ร้อยละ 19.79 มุมแยกขยะ จำนวน 18 ครอบครัว ร้อยละ 18.75

เวลาในการดูแลเด็กจะใช้เวลาในตอนเย็น ร้อยละ 100 จำนวนชั่วโมงที่ได้อยู่กับเด็ก คือ 1-2 ชั่วโมง จำนวน 17 คน ร้อยละ 37.78 รองลงมาคือ มากกว่า 5 ชั่วโมง จำนวน 15 คน ร้อยละ 33.33 กิจกรรมที่เด็กทำร่วมกับครอบครัว คือ ช่วยงานบ้าน จำนวน 15 คน ร้อยละ 33.33 กิจกรรมที่ครอบครัวพัฒนาการเด็กเป็นการเล่นของเล่นด้วยกัน จำนวน 11 คน ร้อยละ 22.92 รองลงมา คือ อ่านหนังสือ จำนวน 9 คน ร้อยละ 18.75 และเล่นนิทาน จำนวน 7 คน ร้อยละ 14.58 ตามลำดับ

4. ปัญหาและอุปสรรค และแนวทางแก้ไข ในการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ปัญหาอุปสรรค

จากการประชุมกลุ่ม เพื่อค้นหาปัญหาอุปสรรคในการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี มีประเด็น ที่เกี่ยวข้อง 4 ประเด็น ดังนี้

1) ขาดความร่วมมือของปู่ ย่า ตา ยาย ดังข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้ปกครองที่กล่าวว่า “ปู่ย่าตายาย ไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม ถึงแม้จะมีมุมกิจกรรมภายในบ้าน”

2) ขาดพื้นที่และอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม ดังข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้ปกครองที่กล่าวว่า “พื้นที่ในบริเวณบ้านมีไม่เพียงพอที่จะจัดมุมกิจกรรม และพื้นที่ที่มีก็ไม่เหมาะสมในการจัด เช่น ใต้ต้นไม้ พอถึงเวลาเย็นจะมีผู้จำนวนมาก กลัวเด็กจะถูกยุงกัด” “ไม่มีอุปกรณ์สำหรับการจัดของเล่น และของเล่นที่ทำเองเมื่อพังแล้วจะต้องหาใหม่ ซึ่งไม่มีทั้งเวลา ไม่มีทั้งอุปกรณ์ทำของเล่น และไม่มีเงินไปซื้อของเล่น”

3) ผู้ปกครองขาดความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ดังข้อมูลจากการสนทนากลุ่มของผู้นำชุมชน “ทัศนคติของพ่อแม่และปู่ย่าตายายบางส่วน ยังคิดว่าหน้าที่สอนเด็กเป็นของครู และการเรียนรู้จะจบที่โรงเรียนเท่านั้น” “ผู้ปกครองบางกลุ่มไม่เข้าใจถึงจุดประสงค์และเป้าหมายของการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ”

4) เด็กเล่นโทรศัพท์มากเกินไป ดังข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน “เด็กห่วยเล่นโทรศัพท์ จนไม่อยากทำกิจกรรมตามที่คุณปกครองจัดเตรียมไว้ให้”

แนวทางแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี มี 3 ประเด็น ดังนี้

1) ควรพัฒนาคนที่เกี่ยวข้องโดยการสร้างความรู้และความเข้าใจเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้ ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มของผู้ปกครองที่กล่าวว่า “ควรอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องการจัดกิจกรรมในครอบครัว ให้กับปู่ ย่า ตายาย และผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง” ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน กล่าวว่า “ควรกำหนดผู้รับผิดชอบหลักและผู้รับผิดชอบต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับการกระตุ้นพัฒนาการของเด็ก โดยที่ผู้รับผิดชอบจะเป็นคนที่กระตุ้นให้ทำกิจกรรม”

2) จัดกิจกรรมให้ชุมชนมีส่วนร่วม และหน่วยงานในชุมชนให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ดังข้อมูลจากการสนทนากลุ่มของผู้ปกครองที่กล่าวว่า “ควรสรรหาแหล่งสนับสนุนอุปกรณ์ เช่น ทราย ของเล่น ทรายน้ำ หนังสือ อาจเป็นหน่วยงานราชการ หรือร้านค้า หรือผู้ปกครองที่มีอุปกรณ์” ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน กล่าวว่า “ควรมีสิ่งกระตุ้นใจ เช่น ของที่ระลึกเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้ปกครองกลุ่มอื่น ๆ อยากเข้าร่วมกิจกรรม” “จัดให้มีพื้นที่การรวมกลุ่มของเด็ก และมาเล่นด้วยกัน เด็กจะได้มีเพื่อนที่มีบ้านใกล้กัน” “ควรจัดรูปแบบของพื้นที่การจัดกิจกรรมให้มีความหลากหลาย จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับพื้นที่” และ “สร้างแรงจูงใจโดยการกำหนดเวลาและเพิ่มตัวช่วยเพื่อกระตุ้นความสนใจของเด็ก เช่น เอาสื่อที่เด็กสนใจมาเล่น สร้างกิจกรรมประจำวันให้มีความหลากหลาย”

3) ยกย่องเชิดชูครอบครัวที่มีผลงานเด่น ดังข้อมูลจากการสนทนากลุ่มของผู้ปกครองที่กล่าวว่า “จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือแลกเปลี่ยนกิจกรรม เพื่อให้เกิดตัวอย่างในการทำกิจกรรมที่สามารถกระตุ้นพัฒนาการของเด็ก ที่ครอบครัวสามารถทำได้ โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนอย่างน้อย ปีละ 2 ครั้ง” “ควรคัดเลือกผู้ปกครองที่มีผลการปฏิบัติที่ดี มาเผยแพร่ให้ความรู้แก่ครอบครัวอื่น จะได้ทำตามได้ เพราะบางครั้งก็กลัวจะผลิตรายของเล่นอะไร”

5. องค์ประกอบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

จากข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว พร้อมทั้งแนวทางแก้ไขที่ได้จากการประชุมกลุ่ม สามารถสังเคราะห์องค์ประกอบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจน โดยที่นโยบายและเป้าหมายต้องมีความชัดเจน มีความสอดคล้องกัน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง จึงควรมีการประชุมระดมความคิดเห็นของผู้นำชุมชน และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย และประกาศใช้นโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และทุกคนทราบ ให้เกิดความเข้าใจได้อย่างชัดเจน มีการชี้แจงแก่ผู้ปกครองให้เข้าใจถึงจุดประสงค์และเป้าหมายของการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการ และชี้แจงแก่คณะทำงานเพื่อให้เข้าใจถึงขอบเขตความรับผิดชอบและเป้าหมายที่ชัดเจน

องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาศักยภาพของบุคคล บุคคลในการดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มที่เป็นคณะทำงาน ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มควรได้รับการพัฒนาศักยภาพ ให้ตรงตามนโยบายและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ผู้ปกครอง ควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ โดยการอบรมให้ความรู้ในเรื่องการจัดกิจกรรมให้กับ ปู่ย่า ตายาย และผู้ปกครองคนอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง เพราะการให้ความรู้จะเพิ่มความเข้าใจ เพิ่มทัศนคติใหม่ ๆ ว่าการเสริมสร้างพัฒนาการให้แก่เด็กที่ดูแลต้องเป็นความร่วมมือกันระหว่างผู้ปกครองกับครู นอกจากความรู้แล้ว ผู้ปกครองควรต้องได้รับการพัฒนาทักษะ เพื่อให้สามารถพัฒนาสื่อที่ดี มีความเหมาะสมกับวัยของเด็กที่ดูแลได้ด้วยตนเอง เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครองว่าสามารถปฏิบัติด้วยตนเองได้ การให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ควรใช้กระบวนการจัดการความรู้ (knowledge management) เนื่องจากการเรียนรู้ที่รวบรวมกลุ่มคนที่มีความรู้ ความสนใจในเรื่องเดียวกัน คือการดำเนินกิจกรรม กระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัย มาร่วมแลกเปลี่ยน แบ่งปัน เรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ โดยคัดเลือกผู้ปกครองที่มีผลงานที่ดี ที่ผ่านการคัดเลือกให้เป็นครอบครัวต้นแบบ มาเผยแพร่ความรู้ให้แก่ครอบครัวอื่น ๆ เป็นการสร้างโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้การสร้างคู่มือที่มีเนื้อหาสำหรับการออกแบบกิจกรรมการสร้างเสริมพัฒนาการเด็ก วิธีการเล่น เพื่อให้ผู้ปกครองนำไปผลิตของเล่น หรือนำไปเล่นกับบุตรหลานที่บ้านได้

กลุ่มที่เป็นคณะทำงาน เป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการและกำหนดทิศทางการทำกิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัยในชุมชนให้เกิดความต่อเนื่อง จึงต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ในเรื่องการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มีทักษะในการพัฒนาสื่อที่ดี สามารถนำชักจูงใจและกระตุ้นกลุ่มผู้ปกครองให้ปฏิบัติได้ นอกจากนี้ยังเป็นบุคคลสำคัญที่สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ดังนั้น จึงควรมีส่วนในการร่วมกำหนดนโยบายและเป้าหมาย วางแผนการดำเนินงาน มอบหมายหน้าที่ ความรับผิดชอบในการทำงาน และควบคุมการดำเนินงานให้สำเร็จ

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการทำงาน การออกแบบวิธีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม กำหนดเวลาปฏิบัติงาน มอบหมายผู้รับผิดชอบงานที่ชัดเจน ควบคุมกำกับกิจกรรม ประสานงาน และประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้ทั่วถึง ออกแบบกิจกรรมให้มีความหลากหลายและประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญของคณะทำงาน

องค์ประกอบที่ 4 ปัจจัยเกื้อหนุน เป็นกิจกรรมที่ช่วยขับเคลื่อนให้การจัดกิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัยในชุมชน ให้ดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง อันได้แก่

การสนับสนุนจากองค์กรในชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อขอความร่วมมือในด้านทุนทรัพย์ วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาสื่อสร้างสรรค์ และสิ่งของที่จำเป็นสำหรับการจัดกิจกรรม ตลอดจนขอรับการสนับสนุนจากคนในจากชุมชน เช่น ขอบริจาคเงิน สิ่งของ จากประชาชนในชุมชนเพื่อนำมาผลิตสื่อเพื่อพัฒนาเด็ก

การจัดสรรพื้นที่ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นแหล่งพบปะของคนในชุมชน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เริ่มต้นจากการที่ผู้ปกครองชักชวนบุตรหลานของตัวเอง ชวนเด็กๆ ในชุมชนออกมาทำกิจกรรมร่วมกันในพื้นที่สาธารณะของชุมชน เพิ่มคุณค่าให้กับพื้นที่สาธารณะ สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ และอยากช่วยดูแลรักษาพื้นที่

การสื่อสารภายในชุมชน ที่ทั่วถึงและสม่ำเสมอ เพื่อใช้เป็นตัวเชื่อมครอบครัว ที่จัดกิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี และชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน การสื่อสารสม่ำเสมอจะช่วยให้คนในชุมชนรับรู้ความก้าวหน้าของการทำกิจกรรม ทำให้คนในชุมชนรู้สึกมีส่วนร่วมกับการพัฒนาและผลักดันกระบวนการ 3 ดี ให้ประสบความสำเร็จ

อภิปรายผล

1. ผลการค้นหาค้นหาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัย พบว่า ขาดความร่วมมือของปู่ย่า ตายาย ขาดพื้นที่และอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม ผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม และให้เด็กเล่นโทรศัพท์มากเกินไปจนไม่อยากทำกิจกรรมตามที่จัดไว้ให้ จากข้อมูลการจัดกิจกรรมของ 45 คน พบว่า การจัดมุมกิจกรรมฝักสวนครัวเป็นมุมที่ครอบครัวจัดมากที่สุด รองลงมาคือ มุมทรายและมุมของเล่น ซึ่งไม่ได้เป็นไปตามข้อตกลงที่ได้จากการประชุมที่กำหนดว่า มุมที่บังคับว่าต้องมีทุกครอบครัว คือ มุมหนังสือ จัดที่อ่านหนังสือไว้ในบ้าน มุมคัดแยกขยะ และมุมปลูกฝักสวนครัว ซึ่งผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจาก ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป และทำนา/เกษตรกร ส่งผลให้มีเวลาในการดูแลเด็กเพียงวันละ 1-2 ชั่วโมง โดยจะใช้เวลาในตอนเย็น ซึ่งเป็นเวลาที่ผู้ปกครองก็ต้องทำงานบ้าน ดังนั้นจึงให้เด็กช่วยงานบ้าน เช่น การดูแลฝักสวนครัว แทนที่การจัดมุมหนังสือ เพราะการฝึกให้ลูกอ่านหนังสือจะต้องใช้เวลา และสมาธิ จึงไม่สามารถจัดการได้ในเวลาจำกัด นอกจากนี้แนวคิด 3 ดี เป็นแนวคิดใหม่ที่ผู้ปกครองยังไม่เข้าใจอย่างทั่วถึง จึงต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ความรู้ ความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว สามารถสังเคราะห์องค์ประกอบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัยพัฒนา 4 องค์ประกอบ

องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจน โดยที่นโยบายและเป้าหมายต้องมีความชัดเจน มีความสอดคล้องกัน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง จึงควรประชุมผู้นำชุมชนเพื่อระดมความคิดเห็นในการกำหนดนโยบาย และประกาศใช้นโยบาย ซึ่งโดยทั่วไปนโยบายถือว่าเป็นหลักการและวิธีปฏิบัติที่ถือเป็นแนวดำเนินการเพื่อใช้ประโยชน์และเอาชนะสภาพแวดล้อมที่มีอุปสรรคนั้น ดังที่ Yukalang et al. (2020) ได้ทำการศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน พบว่า การจัดการใด ๆ ในองค์กร ถึงแม้ผู้บริหารจะให้ความสำคัญกับปัญหา แต่ถ้าหากมีนโยบายที่ชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษรจะเอื้อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ Sihapark et al. (2023) กล่าวว่า กระบวนการขับเคลื่อนนโยบายสู่นโยบายสาธารณะ เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยการพัฒนาประเด็นนโยบาย การตัดสินใจ ขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ และประเมินผลการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ จะทำให้เกิดการพัฒนาระบบอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาศักยภาพของบุคคล ในการจัดกิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี ได้แก่ ผู้ปกครองต้องได้รับการพัฒนาโดยการอบรมให้ความรู้ และพัฒนาทักษะในเรื่องการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็ก เพื่อให้สามารถพัฒนาสื่อที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก และใช้กระบวนการจัดการความรู้และสร้างคู่มือที่มีเนื้อหาสำหรับการออกแบบกิจกรรมการสร้างเสริมพัฒนาการเด็ก วิธีการเล่น เพื่อให้ผู้ปกครองนำไปปฏิบัติได้ สอดคล้องกับ การวิจัยของ Tapruk et al. (2017) ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการเด็กสมวัยรวม 4 ด้าน ได้แก่ สถานภาพสมรส การศึกษาของผู้เลี้ยงดูเด็ก อายุของผู้เลี้ยงดู รายได้ของครอบครัว และพฤติกรรมการเล่นของเด็ก ดังนั้น ผู้ปกครองและบุคลากรสาธารณสุข ครูผู้ดูแลเด็ก ต้องร่วมกันส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ถึงวิธีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เฝ้าระวังการเจริญเติบโตของเด็กโดยใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก ส่วนคณะทำงานควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ในเรื่องการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มีทักษะในการพัฒนาสื่อที่ดี ร่วมกำหนดนโยบายและเป้าหมาย วางแผนการดำเนินงาน มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ ในการทำงาน และควบคุมการดำเนินงานให้สำเร็จ สอดคล้องกับการศึกษาของ Boonprasop et al. (2022) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ในด้านที่ต้องการพัฒนา และสนับสนุนกิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก และส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความร่วมมือกับคนกลุ่มอื่น ๆ ในชุมชน สำหรับกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพประกอบด้วย การพัฒนา 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะความสามารถ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการทำงานเป็นทีม (Kittisobhono et al., 2021)

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการทำงาน ผู้นำชุมชนและครูประจำศูนย์ฯ กำหนดเวลาปฏิบัติงาน มอบหมายผู้รับผิดชอบงานที่ชัดเจน ควบคุมกำกับกิจกรรม ประสานงาน และประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้ทั่วถึง ตลอดจนออกแบบกิจกรรมให้มีความหลากหลายและประเมินผลการดำเนินงาน กระบวนการทำงานดังกล่าวเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพ คือ การมอบหมายผู้รับผิดชอบงานสะท้อนให้เห็นถึงการบริหารทรัพยากรบุคคล การควบคุมกำกับกิจกรรมสะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การประสานงานและประชาสัมพันธ์สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสื่อสารในองค์กร และการออกแบบกิจกรรมที่หลากหลาย สะท้อนถึงการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การประเมินผลการดำเนินงาน แสดงถึงความสำคัญของการติดตามและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ Butdiwing and Banpai (2023) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารองค์กรทุกระดับต้องงดกลยุทธ์และเทคนิคทางการบริหารจัดการสมัยใหม่ทุกรูปแบบมาใช้ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง องค์การสมัยใหม่จำเป็นต้องมีการจัดการที่ดี ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานขององค์กร และการดำรงอยู่ต่อไปขององค์กร นอกจากนี้ Jittipichayan and Uachanachit (2022) พบว่า กระบวนการสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญในการรวบรวมข้อมูล การแบ่งปันข้อมูลที่เป็นขององค์กร โดยเฉพาะข้อมูลสารสนเทศที่มาจากผู้บริหาร และพนักงานในทุกภาคส่วนขององค์กร ซึ่งองค์กรจะสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อรวบรวม ประมวลผล และบริหารจัดการ

องค์ประกอบที่ 4 ปัจจัยเกื้อหนุน เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนช่วยขับเคลื่อนให้การจัดกิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี ให้ดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง อันได้แก่

การสนับสนุนจากองค์กรในชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อขอความร่วมมือในด้านทุนทรัพย์ วัสดุครุภัณฑ์ และสิ่งของที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาสื่อสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาการเด็ก ตลอดจนขอรับการสนับสนุนจากคนในจาก

ชุมชน เช่น ขอบริจาคเงิน สิ่งของ จากประชาชนในชุมชนเพื่อนำมาผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมพัฒนาให้แก่เด็ก

การจัดสรรพื้นที่ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นแหล่งพบปะของคนในชุมชน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เริ่มต้นจากการที่ผู้ปกครองชักชวนลูกหลานของตัวเอง ชวนเด็กๆ ในชุมชนออกมาทำกิจกรรมร่วมกันในพื้นที่สาธารณะของชุมชน คนในชุมชนรู้สึกผูกพันต่อเพื่อนบ้านเมื่อได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับพื้นที่สาธารณะ สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ และอยากช่วยดูแลรักษาพื้นที่ สอดคล้องกับการวิจัยของ Kritworakarn et al. (2022) พบว่า การพัฒนาสนามเด็กเล่น สร้างปัญญา เป็นห้องเรียนนอกโรงเรียนที่สร้างเด็กให้เป็นคนดี เป็นการเล่นตามธรรมชาติดีกว่าเล่นกับของเล่นจากร้านค้า คนในชุมชนรับรู้ว่าการมีสนามเด็กเล่นมีประโยชน์เพราะการเล่นสามารถสร้างสุข สร้างอิสระทางความคิดที่เป็นธรรมชาติ เด็กสนุกเพลิน มีจิตใจที่เป็นสุข

การสื่อสารภายในชุมชน ที่ทั่วถึงและสม่ำเสมอ เพื่อใช้การสื่อสารเป็นตัวเชื่อมครอบครัวที่จัดกิจกรรมตามกระบวนการ 3 ดี และชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน การสื่อสารอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้คนในชุมชน ได้รับความก้าวหน้าของการทำกิจกรรม ทำให้คนในชุมชนรู้สึกมีส่วนร่วมกับการพัฒนา ช่วยกันผลักดันให้กระบวนการ 3 ดี ประสบความสำเร็จ ซึ่ง Srimuang and Jasuwat (2017) กล่าวว่า การพัฒนาเด็กปฐมวัยในชุมชน ต้องการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมเสนอแนวทางการแก้ปัญหา นอกจากนี้ การได้รับการสนับสนุน (assistance) จากองค์กรในท้องถิ่น และบูรณาการงบประมาณ กิจกรรม ร่วมกันระหว่างเทศบาล โรงเรียน วัด โรงเรียนผู้สูงอายุ ศูนย์เด็กเล็ก โดยอาศัยปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้เกิดความสำเร็จ ได้แก่ นโยบายจากภาคท้องถิ่น การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ แต่ Junsong and Nunuan (2020) พบว่า ขาดการเชื่อมประสานระหว่างครอบครัวและชุมชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชน Thongwachira et al. (2018) พบว่า ปัญหาของการพัฒนาสุขภาพชุมชน คือ ขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน องค์กรที่สำคัญในชุมชน คือ องค์กรบริหารส่วนตำบล ควรสนับสนุนโดยจัดทำแผน/งบประมาณ ช่วยเหลือสนับสนุน ส่งเสริม เกี่ยวกับการดำเนินการด้านสุขภาพ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว องค์กรบริหารส่วนตำบลมีบทบาทในการเป็นผู้นำและริเริ่มโครงการ จัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอและเหมาะสม มีการวางแผนให้ความรู้แก่ประชาชน ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วม จัดสรรวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเริ่มต้นและดำเนินโครงการ (Srisontisuk et al., 2020) นอกจากนี้ Boyce and Katz (2019) ที่กล่าวถึงบทบาทของแกนนำในชุมชน คือ การวางระบบสุขภาพให้มีความเข้มแข็ง สื่อสารข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับความเสี่ยงต่อโรคระบาด สื่อสารเชิงรุกเพื่อสร้างความตระหนักให้แก่ผู้ปกครองและเด็กในการป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดจากปัญหาทางสังคม

องค์ประกอบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบครัว สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้จากการสำรวจความต้องการของตัวแทนคนในชุมชนและนำความต้องการมาออกแบบกิจกรรม การพัฒนาเด็กปฐมวัย มีแนวทางพัฒนาให้คนในชุมชนคิดและตัดสินใจบนพื้นฐานความต้องการของชุมชนเอง เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่างานพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นของทุกคนในชุมชนที่ต้องช่วยกันดูแล เปรียบชุมชนเป็นเสมือนองค์กรที่ต้องการการพัฒนา โดยอาศัยการบริหารงานจากผู้นำ ที่เป็นการบริหารจัดการแบบองค์รวม ให้ความสำคัญทั้งเป้าหมายของการทำงาน การพัฒนาบุคลากร การพัฒนากระบวนการ และปัจจัยสนับสนุน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการสร้างความเข้มแข็งภายในองค์กร สอดคล้องกับการศึกษาของ Muangprasit et al. (2020) พบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อ

ความสำเร็จของกระบวนการการมีส่วนร่วมของสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนในการเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียน คือ 1) การสร้างภาคีเครือข่ายโดยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาดำเนินการและประเมินผลการดำเนินงาน 2) การสร้างบรรยากาศองค์กร เป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน 3) เน้นกระบวนการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครองและชุมชน และ 4) การสนับสนุนทรัพยากรได้เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากการศึกษาพบว่า ปัญหาสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้ดูแลเด็กปฐมวัย คือ การขาดความรู้ และทักษะในการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็ก ดังนั้นการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม โดยให้ความรู้ เพิ่มทักษะ สร้างความเข้าใจ สร้างทัศนคติอันดี และสร้างปัจจัยที่นำไปสู่การสนับสนุนด้านการปฏิบัติงานตามแนวทางที่กำหนดไว้ร่วมกัน

2) การผลักดันให้เกิดการทำงานร่วมกันขององค์กรกับองค์กรในชุมชนเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรอาศัยการบริหารจัดการแบบองค์รวมให้ความสำคัญทั้งเป้าหมายของการทำงาน การพัฒนาบุคลากร การพัฒนากระบวนการ และปัจจัยสนับสนุน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการสร้างความเข้มแข็งภายในองค์กร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเพื่อติดตาม/ประเมิน รูปแบบการจัดกระบวนการ 3 ดี โดยครอบคลุม สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัย
2. ควรติดตามพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการเด็ก จำแนกตามช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณกลุ่มวิจัยแอปปี้ องค์กรสาธารณประโยชน์ ผู้ดำเนินโครงการ มหัศจรรย์สื่อสร้างสรรค์ 3 ดี เพื่อการพัฒนาเด็ก โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ที่เป็นผู้สนับสนุนทุนสำหรับการทำวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- Boonjeam, S. (2021). Early child parenting behavior of caregiver in the northeast region. *Health Center No. 7, Khon Kaen, 13*(2), 7-22. (in Thai).
- Boonjeam, S. (2022). Factors associated with development of early childhood in the area health region VII. *Journal of Health Center No. 7, Khon Kaen, 14*(1), 40-60. (in Thai).
- Boonprasop, A., Phayakkanant, S., Klieokaeo, P., Phuphanchueak, T., Surintaraseree, D., Samandusanee, A., & Parnitvitidkun, P. (2022). Developing the capacity of people in the community to promote sustainable tourism management systems in the local area Surin. *Journal of Local Governance and Innovation, 5*(3), 15-30. (in Thai).

- Boyce, M. R., & Katz, R. (2019). Community health workers and pandemic preparedness: Current and prospective roles. *Frontiers in Public Health*, 7.
<https://doi.org/10.3389/fpubh.2019.00062>
- Butdiwing, C., & Banpai, K. (2023). Organizational management with modern techniques. *Journal of Administration Management and Sustainable Development*, 1(1), 69-84. (in Thai).
- Department of Health. (2021, August 20). *Advise parents who care for young children aged 0-5 years to increase their time with their children*. ThaiHealth Official.
<https://www.thaihealth.or.th/?p=233884>
- Jittipichayanan, P., & Uachanachit, D. (2022). Elements of enterprise risk management. *Suan Dusit Graduate School Journal*, 19(3), 175-192. (in Thai).
- Junsong, K., & Nunuan, P. (2020). *A guideline to start sustainable community network to participate in easily childcare* (pp. 295–310) [Paper presentation]. Faculty of Social Administration, Thammasat University.
https://socadmin.tu.ac.th/uploads/socadmin/file_research/research_Split/20.pdf. (in Thai)
- Kemmis, S., Mctaggart, R., & Nixon, R. (2014). *The action research planner: Doing critical participatory action research*. Springer. <http://dx.doi.org/10.1007/978-981-4560-67-2>
- Kittisobhono, P. M., Phutthisaro, P. P., Phrakhru Kosonthammanusit, & Sisabai, S. (2021). *Potential and opportunity development for new generation in community future creative design* [Report No. MCU RS 800763003]. Buddhist Research Institute, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
<http://mcuir.mcu.ac.th:8080/jspui/handle/123456789/621>
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage.
- Kritworakarn, K., Piromnum, S., Khamcharoen, P., & Brady, C. (2022). Communication effectiveness for transferring knowledge advantage “Enhance Intelligence Playground” for the development of childhood of the local administration with awareness and community collaboration. *Journal of Mass Communication*, 10(1), 204-234. (in Thai).
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. SAGE.
- Muangprasit, P., Pongkaew, P., & Kietchaiyakorn, K. (2020). Participation of school, parents and communities in enhancing the development of students with special needs: Case study Wachirawit Chiang Mai Chang-Khlan school. *Journal of Kasetsart Educational Review*, 35(2), 15-28. (in Thai).

- National Statistical Office of Thailand. (2023, July 10). *Thailand Multiple Indicator Cluster Survey 2022 / UNICEF Thailand*. <https://www.unicef.org/thailand/reports/thailand-multiple-indicator-cluster-survey-2022>
- Office of the Education Council. (2021a). *Early childhood development plan 2021-2027*. Office of the Education Council, Thailand. <https://www.onec.go.th/th.php/book/BookView/1903>. (in Thai)
- Office of the Education Council. (2021b). *Early childhood development plan 2021-2027*. Office of the Education Council. <http://www.onec.go.th/index.php>. (in Thai)
- Sihapark, S., Rattana-amnuaysiri, T., & Thongkote, N. (2023). A model of participation health public policy development of long-term care fund for the elderly in E-san community by community participation. *Research and Development Health System Journal*, 16(1), Article 1.
- Srimuang, K., & Jasuwan, S. (2017). *Community participation in management of pre-school child centers of local administrative organizations, Cha Choeng Sao Province*. Research 4.0 Innovation and Development SSRU's 80th Anniversary. (in Thai).
- Srisontisuk, S., Aimimtham, S., Buasri, M., Wanong, P., Saengkaew, A., Yang, W., Sengonkeo, P., & Yanpaisan, S. (2020). The roles of sub district administration organization in sustainable waste management in the local communities with the case study of Khu Mueang Sub District Administration Organization, Nong Bua Daeng District, Chaiyaphum Province. *Community and Social Development Journal*, 21(2), article 2. <https://doi.org/10.14456/rcmrj.2020.238054>. (in Thai)
- Tapruk, S., Mukdakaseam, P., Seubnuch, J., & Jaturapornpoem, J. (2017). The study of caregivers and community participation about childcare factors to promotion of child growth and development on the regional health promotion centers 4 and 5. *Regional Health Promotion Center 9 Journal*, 11(25), 021-042. (in Thai).
- Thai Health Official. (2018, October 2). *The 3 good concepts create happiness*. ThaiHealth Official. <https://www.thaihealth.or.th/?p=228233> (in Thai)
- Thongwachira, C., Thophon, S., Thiarawarakam, N., Charoenphun, S., Songdet, C., Kitnet, N., Nuisut, M., & Dantrakul, S. (2018). Community well-being based on community potential and participation of network partners: A case study of Tha Sadet community, Mueang district, Suphan Buri province. *Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences*, 5(3), 51-61. (in Thai).
- Yukalang, N., Viroj, J., Tudpor, K., & Turbull, N. (2020). Recommendations to effective municipal solid waste management policy for a rapidly urbanizing area: A case study in neighboring

area of Mahasarakham University. *Research and Development Health System Journal*, 13(1), 632-638. (in Thai).

